

Rapport om den klassiska musikens ställning i Sverige

**Hur stort är intresset
för den klassiska musiken?**

Hur hanteras musikämnet i skolan?

Hur bevakas klassisk musik i media?

Rapport inför Rikstinget Berwaldhallen 26 maj 2016

Rapportförfattare: Cecilia Nebel, frilansjournalist

cecilia.nebel@nebelmedia.se

Sammanfattning:

Hur stort är intresset för klassisk musik idag i Sverige? Enligt den största kulturvaneundersökningen (SOM-institutet) är intresset ganska stabilt över tid. En femtedel av svenskarna har gått på konsert med klassisk musik eller opera någon gång de senaste tolv månaderna. En liten uppgång kan skönjas, framför allt bland äldre. Även åldersgruppen 16-29-åringar går något mer på klassisk konsert och opera än tidigare. Kvinnor är mer aktiva än män, högutbildade mer aktiva än lågutbildade, och allra flest går på konsert i storstadsregionerna. När det gäller utövande av musik är man som mest aktiv i yngre åldrar, men musikutövandet har ökat något bland de allra äldsta (65-85 år).

Det brukar nämnas att 600 000 sjunger i kör i Sverige. Enligt en ny undersökning från Sveriges Körförbund dominerar den klassiska (profana och sakrala) musiken repertoaren. Professionell musikverksamhet som får statlig stöd via kultursamverksansmodellen redovisar närmare 2 miljoner besök på drygt 10 000 konserter och föreställningar årligen. Därutöver pågår en aktiv studiecirkelsverksamhet kring klassisk musik. Intresset för opera på bio ökar stadigt. Detsamma gäller festivalen som konsertform, vilket har gett den klassiska musiken en större arena. Svenska kyrkan har omfattande musikprogram, i fjol gick drygt 600 000 personer på 3 700 musikkonserter. 23 professionella orkestrar/ensembler och 7 professionella operahus finns i Sverige idag. Därutöver finns 290 amatörorkestrar som engagerar sammanlagt 9 000 musiker. Amatörorkestrarna ger cirka 2 500 konserter per år som lockar en publik på 560 000 personer.

Samtidigt visar rapporten att antalet amatörorkestrar har blivit färre, intresset bland unga för att spela orkesterinstrument minskar, intresset för klassisk musik minskar även inom kultur- och musikskolan, färre söker till högre musikutbildning och kvaliteten på de sökande upplevs vara sämre. I grundskolan och gymnasiet har den klassiska musiken närmast uttraderats, musikämnet har utvecklats till ett upplevelseämne med eget skapande kopplat till pop- och rockgenren. Samtal och analys av musik är mycket eftersatt. Utredare och musikpedagogisk forskning ställer sitt hopp till ökad digitalisering. När barn och unga alltmer använder datorn i sitt musikskapande kan det innebära att fler genrer tar plats. Datspelsmusiken nämns som en viktig ingång till klassisk musik.

Inom media kan ett visst kunskapsförakt inför den klassiska musiken skönjas. Att inte veta/kunna/intressera sig för klassisk musik och opera är mer okej än om det hade handlat om andra genrer. Kunskapen och intresset bland kulturredaktörer på redaktionerna sägs ha stor betydelse för bevakningen, samtidigt som samtliga som intervjuats inför den här rapporten säger att bevakningen av klassisk musik är viktig. Dyra rättighetsavtal gör det svårare att sända konserter med svenska orkestrar/operahus. Krympande redaktionella resurser, kunskapsbrist och en digital mediestruktur där antalet klick blivit viktigare påverkar även utrymmet för den klassiska musiken. Media tycker att institutionerna borde vara mer aktiva i delning på sociala medier och bli bättre på att göra ett bra urval och peka på relevans.

Från många håll efterfrågas ett system som hänger ihop. Att den klassiska musiken ska ges plats i skolan, att det professionella musiklivet ska bry sig mer om amatörorkestrarnas verksamhet genom att stötta och uppmuntra talanger. Att media ska lyfta fram profiler.

Bakgrund till rapporten

Styrgruppen bakom Rikstinget har följande tes: "Det finns ett stort intresse för genren klassisk musik (dvs västerländsk konstmusik) hos allmänheten som inte synliggörs i media och som marginaliseras i utbildningen." Den här rapporten försöker ta reda på om den tesen stämmer.

Frågeställningar som tas upp i rapporten:

Hur stort är intresset för klassisk musik i Sverige?
Vilket utrymme får den klassiska musiken i utbildningarna?
Hur hanteras klassisk musik i media?

Uppdragsgivare: I styrgruppen ingår Berwaldhallen, Musikverket, Kungliga Musikaliska Akademien, Kungl Musikhögskolan och Svensk Scenkonst.

Så gjordes rapporten:

Den här rapporten utgår ifrån befintliga kulturvaneundersökningar och institutioners och myndigheters olika rapporter. Det underlaget har kompletterats med intervjuer med olika företrädare i branschen. Rapporten tar utgångspunkt i konkreta frågor som: Hur många sjunger i kör? Spelar orkester? Går på konserter? Hur ser situationen ut i skolan? Vilken plats har den klassiska musiken i grundskolan och gymnasiet? Hur ser media på den klassiska musikens plats i kulturbevakningen? I framför allt delen om medias bevakning bygger rapporten på intervjuer gjorda med kulturchefer och recensenter om hur de ser på genren.

Avgränsningar:

SOM-institutets kulturvaneundersökning är den mest omfattande som undersöker kulturvanor uppdelat på genrer, så som klassisk musik och opera. Det är också denna undersökning som Myndigheten för kulturanalys lutar sig mot i sitt analysarbete. Samtidigt har även SOM-institutets rapport en viss trubbighet. När man t ex mäter hur många som sjunger i kör eller spelar instrument finns ingen hänvisning till inom vilken genre, spelar man i rockband eller i kammarmusikensemble?

Över huvud taget är genrespecifik fakta begränsad. Det finns helt enkelt inte så mycket siffror och statistik att hämta kring musikintresse kopplat till specifika genrer som jazz, folkmusik, västerländsk konstmusik, etc.

Den myndighet som har ansvaret för att analysera och kartlägga svenskarnas kulturkonsumtion: Myndigheten för Kulturanalys har haft en skakig start. Efter beslut om att myndigheten skulle läggas ner 2015, ändrade sig regeringen och myndighetens framtida uppdrag skulle istället utredas. I väntan på detta har en del av verksamhetens analysuppdrag inte fullt ut kommit igång. Detta gäller bland annat scenkonststatistiken. Det finns till exempel inga aggregerade siffror angående besöksstatistiken hos musikinstitutioner som konserthus och operahus. Varje institution har sina egna siffror. Senast en nationell sammanställning gjordes var 2008/2009. Inom ramen för det här uppdraget har det inte varit möjligt att samla in och sammanställa publiksiffror från varje enskilt konserthus/operahus. Myndigheten för kulturanalys väntas komma med sammanställd scenkonststatistik senare i höst.

Andra institutioner som STIM, har tillgång till statistik över vilken repertoar som till exempel körer rapporterar att de framför på konserter, men eftersom det inte ingår i STIM:s uppdrag att belysa olika frågor statistiskt så finns heller inte denna data framtagen. Och det kunde heller inte göras inom ramen för detta uppdrag.

Omfattningen av uppdraget har varit två veckors arbete som inkluderar faktainsamling, intervju, analys, rapportskrivning och presentation på Rikstinget i Stockholm, den 26 maj. Den begränsade tiden i förhållande till rapportens många, stora och komplexa frågeställningar begränsar möjligheten att gå riktigt på djupet.

När det gäller medias intresse finns ingen aktuell läsarundersökningsstatistik eller statistik över hur mycket som skrivs, rapporteras, sänds. Därför har vi valt att föra ett resonemang med medieföreträdarna om hur de ser på klassisk musik, vilka ev hinder som finns för ökad bevakning och vad de tror om framtiden.

Hur stort intresset är för västerländsk konstmusik hänger nära samman med resurstilldelning och olika specifika kulturpolitiska satsningar. Men inom ramen för det här uppdraget har det inte varit möjligt att kartlägga de ekonomiska aspekterna eller resursfördelningen.

Den här rapporten ska ses som ett inspel till en diskussion, den ger en överblick över vissa centrala statistiska fakta gällande intresse för klassisk musik, den lyfter fram musikämnets utveckling inom skolan och presenterar ett antal spännande reflektioner från tunga medieföreträdare.

Del 1

Hur stort är intresset för klassisk musik i Sverige idag?

Frågan är stor och svårdefinierad. Vad menas med klassisk musik? Vad menas med intresse? Är det att lyssna på klassisk musik? Sjunga i kör? Spela instrument? Gå på opera? På konsert? På festival? Delta i en studiecirkel? Åka på kulturresoor? Läs böcker och tidningar om klassisk musik? Titta på musikprogram på TV? Lyssna på musikprogram och konserter via radion? Lyssna på Spotify?

När vi i den här rapporten talar om klassisk musik menar vi västerländsk konstmusik. Både äldre och samtida, i konsert- eller operaform, som utövas eller konsumeras via olika kanaler i vårt samhälle.

Inför uppdraget att skriva den här rapporten hade styrgruppen för Riksting en tes: "Det finns ett stort intresse för den klassiska musiken hos allmänheten. Men det intresset synliggörs inte, genren håller på att marginaliseras både i media och i utbildningarna" Hur väl stämmer den tesen överens med verkligheten?

Rapporten gör inte anspråk på att fullt ut kunna svara på frågan om hur stort intresset är för den klassiska musiken, det finns helt enkelt inte tillräckligt med underlag och analyser för att kunna svara på frågan. Men de befintliga kulturvaneundersökningar som gjorts ger en fingervisning om hur intresset ser ut och om det har förändrats över tid. Researchintervjuer med körförbund, orkesterförbund, STIM, Musikverket, Studieförbundet med flera har också bidragit till att ringa in hur stort intresset är idag.

SOM-institutets årliga kulturvaneundersökning

SOM-institutet, en opartisk undersökningsorganisation vid Göteborgs universitet, har sedan 1987 undersökt svenskars kulturvanor. Senaste rapporten från 2014 ligger också till grund för den analys som Myndigheten för kulturanalys har gjort ("Rapport 2016:1 Kulturvanor").

I enkätundersökningen ställs frågor till personer i åldern 16-85 år om deras kulturvanor. 13 600 personer deltog i senaste undersökningen 2014. Svarsfrekvensen var mellan 60-70 procent. SOM-undersökningen visar på en ganska stor stabilitet i hur ofta olika aktiviteter utövas.

Slutsatser:

En relativt liten del, cirka en femtedel, har gått på klassisk konsert, dans eller opera någon gång under året. En mycket liten del av befolkningen har gjort detta flera gånger under året. En liten ökning har skett över tid.

Gått på klassisk konsert/opera

Minst någon gång i månaden: 2 %

Minst någon gång i kvartalet: 4 %

Minst någon gång senaste 12 månaderna 18 %

Besökt klassisk konsert/opera någon gång under de senaste 12 månaderna över tid 2007-2014 (%). (Åren 2012 och 2013 saknas)

2007: 15%
2008: 15%
2009: 16%
2010: 16%
2011: 17%
2014: 18%

Från 2007 har andelen som besökt konsert eller opera någon gång det senaste året ökat något, från 15 till 18 procent.

Intresset kan också analyseras utifrån olika ålderskategorier. Medan åldersmönstret inom andra kulturformer ser ut så att de yngsta grupperna är mest kulturaktiva, och aktiviteten faller med stigande ålder, så är det ett annat läge inom den klassiska musiken. När det gäller den traditionella scenkonsten som klassisk konsert, dans och opera är aktiviteten lika hög eller högre hos den äldsta gruppen.

Besökt klassisk konsert/opera någon gång under de senaste 12 månaderna efter åldersgrupp 2007-2014 (%).

Ålder:

Har besökt klassisk konsert/opera någon gång under de senaste 12 månaderna

16-29 år

2007: 10% 2008: 13% 2009: 13% 2010:13% 2011: 12% 2014: 15%

30-49 år

2007: 12% 2008: 10% 2009: 13% 2010:13% 2011: 12% 2014: 14% (uppgång, men den åldersgrupp som går minst)

50-64 år

2007: 20% 2008: 19% 2009: 20% 2010:17% 2011: 19% 2014: 18% (Liten nedgång)

65-85 år

2007: 18% 2008: 18% 2009: 19% 2010:19% 2011: 22% 2014: 25% (Uppgång, den grupp som går mest.)

I åldersgruppen 16-29 år har konsertbesöken ökat något, från 10 till 15 procent.

Åldersgruppen 30-49 år är den som går allra minst på klassisk konsert och opera, enligt SOM-undersökningen. Här kan man tänka att den intensiva tiden med små barn och karriär gör att tiden är begränsad.

Åldersgruppen 50-64 åringar går lika mycket nu som tidigare, medan åldersgruppen 65-85-åringar är den grupp som ökar allra mest. Från 18 procent 2007 till 25 procent 2014 som har gått på klassisk musik eller opera någon gång under året.

Det är en intressant trend ur två perspektiv: De äldre blir allt fler och allt äldre. Idag är 20 procent av svenskarna över 60 år. Andelen personer över 80 år kommer drastiskt att öka efter år 2020. Åldersförskjutningen har börjat få genomslag inom andra kulturområden som teater och film, som sett sina kassor fyllas efter att ha anpassat sitt utbud efter den stora

andelen äldre kulturkonsumenter, t ex den svenska filmen "En man som heter Ove" som blev en riktig kassasuccé, filmen "Jag är Ingrid", Borås stadsteater "Romeo & Juliet på vårdhemmet Verona".

Dagens Nyheter uppmärksammade nyligen det här trendbrottet: "Trots att den äldre befolkningen blir allt större (i dag är 20 procent av svenskarna över 60 år) och kulturellt aktiv har målgruppen ibland glömts bort vid kultursatsningarna." Man menar här att de äldre inte syns på scen. "Svenska filminstitutets undersökning av representation i svensk film från förra året visade till exempel att bara 15 procent av karaktärerna i det årets filmer identifierades som pensionärer"

Källa: "Äldre får kulturen att tänka nytt", DN 2006-03-02

"Det märks att 40-talisterna blivit pensionärer. Det är en stor kull, och de är mycket mer alerta än tidigare pensionärer", säger Jan Göransson presschef för Filminstitutet.

Hur tar konserthus och operahus hand om den äldre publiken? På vilket sätt färgar deras intressen, preferenser och behov av sociala mötesplatser av sig på programsättning och konceptualisering? Rimmar den kulturpolitiska satsningen på barn och unga inom den klassiska musiken med det faktum att vi har en större andel äldre än någonsin tidigare som enligt SOM-institutets statistik är den grupp som är mest intresserad av klassisk musik?

SOM-undersökningen visar också att allra flest går på konsert i storstadsregionerna Stockholm, Göteborg och Malmö. Kvinnor är något mer aktiva än män, medel- och högutbildade går mer på konsert- och opera än lågutbildade. Medan intresset ligger ganska konstant bland lågutbildade (6% har varit på konsert eller opera någon gång under året), så ökar intresset inom övriga grupper:

Gått på klassisk konsert/opera under de senaste 12 månaderna 2007-2014 efter utbildning:

Låg

2007: 5% 2008: 6% 2009: 6% 2010:6% 2011:8% 2014:6%

Medel:

2007: 11 2008: 11 2009: 13 2010:12 2011:12 2014:14

Hög:

2007: 29 2008: 25 2009: 26 2010:27 2011:28 2014:33

Sammantaget visar SOM-institutets undersökning att en relativt liten grupp i samhället tar del av kulturformer som klassisk konsert och opera. Kända faktorer som utbildningsnivå, boendeort och kön är förknippade med i vilken mån individer tar del av sådana kulturupplevelser.

Utövande av musik

SOM-institutet frågar årligen hur många som har sjungit i kör eller spelat musikinstrument det senaste året (2014). Undersökningen tar inte reda på vilken typ av instrument eller genre det handlar om, vilket gör att det är svårt att säga vilken bäring detta har just på den

klassiska musiken. Drygt tio procent av befolkningen sjunger i kör eller spelar instrument regelbundet enligt SOM-undersökningen. Knappt tjugo procent har gjort det någon gång under de senaste 12 månaderna.

Sjungit i kör/spelat musikinstrument senaste året (2014)

Minst någon gång i månaden: 11 %

Minst någon gång i kvartalet: 13 %

Minst någon gång senaste 12 månaderna 19 %

Siffrorna går också att bryta ner på åldersgrupper:

Allra flest sjunger i kör/spelar instrument i ålderskategorin 16-29 år, men det är värt att notera att musikutövande ökar något i ålderskategorin 65-85 år.

Ålder

Spelat musikinstrument/sjungit i kör under de senaste 12 månaderna:

16-29 år

2007:37%

2008: 39%

2009: 38%

2010: 38%

2011: 35%

2014: 34%

30-49 år

2007:20%

2008: 21%

2009: 23%

2010: 23%

2011: 21%

2014: 20%

50-64 år

2007:13%

2008: 16%

2009: 16%

2010: 17%

2011: 14%

2014: 16%

65-85 år

2007:10%

2008: 12%

2009: 10%

2010: 9%

2011: 11%

2014: 13%

Klassisk musik jämfört med andra kulturintressen

Det kan vara intressant att jämföra siffrorna med intresset för kulturutövande och kulturkonsumtion inom andra områden. Hur väl står sig den klassiska musiken då? Så här säger SOM-undersökningen: Besök/deltagande/aktivitet någon gång senaste 12 månaderna:

Bio 66%

Teater 43%

Balet/Dansföreställning 14%

Klassisk konsert/opera 18%

Rock popkonsert 34%

Tecknat/målat 29%

Dagbok/poesi 22%

Sjungit i kör/spelat instrument 19%

Dansat 43%

Spelat teater lajv 4%

Handarbete/hantverk 50%

Fotograferat filmat 71%

Bok 86%

Bibliotek 55%

Studiecirkel 30%

Konstutställning 44%

Personer ägnar sig eller utövar betydligt oftare kulturaktiviteter som är lättillgängliga och inte kräver särskilt mycket av olika slag av resurser.

Radiolyssning P2

Runt 2 procent av befolkningen lyssnar på P2 minst tre sammanhängande minuter varje dag. Det är den radiokanal som har minst lyssning jämfört med andra svenska radiokanaler, enligt PPM som dagligen mäter hur många som lyssnar på radio. Översatt i antal personer handlar det om mellan cirka 150 000-180 000 personer, att jämföra med till exempel P3 som ligger på runt 15 procent lyssning per dag (minst 3 minuter), cirka 1,2 miljoner lyssnare. På veckobasis är lyssningen på P2 6 procent.

Övrigt:

SCB undersöker svenskars fritidsintressen, men det går inte att urskilja något specifikt för genren klassisk musik då besök på teater, konserter, opera, museum och dans buntas ihop i ett och samma område.

Mellan åren 1983 och 2002 gjorde Kulturrådet vid åtta tillfällen en kulturvaneundersökning som hette Kulturbarometern. Resultaten har inte tagits upp här då senaste analysen är 14 år gammal.

Trender som påverkar ungas och äldres kulturvanor:

Urbanisering

Sveriges befolkning koncentreras allt mer till Stockholm, Göteborg och Malmö. Idag bor drygt 1,7 miljoner människor i dessa kommuner och under de närmaste 40 åren förväntas antalet öka med 37 procent.

Invandring

En förklaring till att tätorterna växer är den ökade invandringen. Enligt Statistiska Centralbyråns prognos kommer var femte person av Sveriges befolkning antingen vara invandrare eller barn till invandrare år 2020. Detta ger ett mångfacetterat Sverige och kan bidra till nya möten, kulturuttryck och kulturvanor.

Skilnader i livsvillkor

Enligt OECD har inkomstklyftorna ökat mer i Tyskland, Sverige och Norden än i andra OECD-länder under 2000-talet. Om utvecklingen fortsätter i samma riktning kan det antas att förutsättningarna för barn och unga att ta del av kultur i synnerhet utanför skolan – kommer att skilja sig åt i varierande grad.

De fattiga pensionärerna blir allt fler. På fyra år kommer gruppen med lägst ersättning att växa med 20 procent, från 19400 personer år 2015 till 23500 personer år 2019. Vissa grupper i samhället kommer således inte ha råd att ta del av den kultur som är avgiftsbelagd. Samtidigt kommer det inom en snar framtid att finnas fler välbeställda pensionärer än någonsin tidigare. Många 40-talister har det gott ställt som pensionärer, och på sikt utgör sannolikt sådant som brist på ork och nedsatt syn och hörsel större hinder för kulturdeltagande än brist på pengar.

Gemenskapsbyggande sammanhang

Den generella trenden att allt fler – såväl unga som äldre – söker sig till gemenskapsbyggande sammanhang kan tänkas bli en mycket viktig faktor för framtidens kulturvanor. Kulturupplevelser som teaterbesök, biobesök, att gå på konsert och så vidare är ofta förknippade med något festligt som man vill dela med andra, såväl digitalt som fysiskt – och den senare formen verkar växa i betydelse.

Källa: Samhällstrender och kulturanalys Rapport 2015:3 (Myndigheten för kulturanalys)

Körsång:

Enligt Sveriges körförbund sjunger 600 000 personer i Sverige i kör, men varifrån den siffran kommer är osäkert, underlag saknas, enligt körförbundet själva. Källa: Ingrid Bond Österlind, kansliansvarig.

400 körer ingår i Sveriges körförbund, merparten av dessa är profana vuxenkörer.

Nyligen gjorde körförbundet en enkätundersökning som skickades ut till medlemmarna, enkäten gick ut till 10 000 medlemmar, 935 svarade, en av frågorna handlade om vilken musik man sjunger i sin kör. 64 procent svarade att man sjunger klassisk sakral musik, 63 svarade att de sjunger klassisk profan musik. 11,2 procent svarade att de sjunger opera. (De som svarade kunde fylla i flera val)

Enligt statistik från Svenska kyrkan har de 93 400 körsångare i knappt 5000 körer. Under 2014 hade Svenska kyrkan i hela landet 20 032 musikgudstjänster med 1 847 116 besökare och 3 693 musikkonserter med 649 747 besökare. Birgitta Rosenquist Brorson är nationell körpedagog anställd av Sveriges kyrkosångsförbund. Hon berättar att förbundet har ett uttalat mål att använda klassisk kyrkomusik både för barn och vuxna, men erfarenheten är

att populärmusiken tar allt större plats både under dop, vigslar och begravningar och i körsammanhang.

”Jag är ambulerande körpedagog och träffar alla körledare och jag upplever att det finns en skräck och en rädsla att närma sig den klassiska musiken. Man frågar sig: är det här verkligen så roligt? Kommer de att tycka om det? Det finns en skräck att den klassiska musiken inte skulle duga. Men min upplevelse är istället att det blir ”Wow vad häftigt att få sjunga Hallelujakören” För många blir det en aha-upplevelse. Ingen har lärt dem vad konstmusik är, och en del körledare är rädda att stå för något där man inte får gensvar på en gång”.
(Birgitta Rosenquist Brorson)

Övrig statistik från svenska kyrkan:

Statistik från svenska kyrkan, som är en viktig del av utövande och konsumtion av västerländsk konstmusik:

Svenska kyrkan har 540 organister och 1 411 kantorer, dvs 1 951 anställda särskilt för kyrkan utbildade musiker. Utöver dessa hade 146 personer fått månadslön och benämns som "övrige musiker". Här finns sannolikt inte några frilansande musiker med eftersom de i regel inte får månadslön. Det saknas statistik över hur många frilansande musiker kyrkan anlitar.

Under 2014 hade Svenska kyrkan i hela landet 20 032 musikgudstjänster med 1 847 116 besökare och 3 693 musikkonserter med 649 747 besökare.

Källa: Birgitta Brandsjö, Svenska kyrkan

Studiecirklar & kulturprogram

Hur många är engagerade i studiecirklar som handlar om klassisk musik? Hur många kulturprogram (föreställningar) registrerades i fjol som innehåller klassisk musik? Folkbildningsrådet förmedlar statsbidrag och följer upp verksamheter inom tio olika studieförbund, bland andra Folkuniversitetet, Studieförbundet m fl.

Enligt en fritextsökning i Folkbildningsrådets databas fanns i fjol 60 studiecirklar på de olika studieförbunden som innehöll ämnesorden "klassisk musik". Det innebär att de i praktiken kan ha varit fler, då de kan ha hetat något annat än "klassisk musik". Detsamma gäller Kulturprogram, som här är samma sak som föreställningar, enligt databasen fanns under 2015 187 programpunkter registrerade med orden "klassisk musik". Den något friare studiecirkelformen "Annan folkbildningsverksamhet", som kan ha fler eller färre medlemmar än en gängse studiecirkel, hade 33 programpunkter registrerade i fjol som innehöll rubrikorden "klassisk musik".

Källa: Tomas Östlund, Folkbildningsrådet.

Opera på bio

Att gå och se en operaföreställning, till exempel från The Metropolitan, som sänds på bio har blivit allt mer populärt. Folkets hus och parker är avsändare för flertalet av dessa. Per säsong gör de 50-60 evenemang över hela landet. 12-14 av dessa utgörs av operaföreställningar, samt ett fåtal (2-3) konserter (nyårskonsert mm).

Under 2015: 65 000 personer gick och såg operaföreställningar som sändes på bio från Metropolitan opera. Om man också räknar in de föreställningar som sändes från Kungliga operan i Stockholm via bio blir besöksiffran 70 000 personer.

Intresset har ökat stadigt sedan starten 2007, detta hänger också ihop med att antalet biografer har ökat i antal. Totalt 180 biografer har idag utrustning för att kunna sända opera. 130 biografer gör det idag.

Intresset är stort på mindre orter där det är längre till operahusen. Dessa orter kallas av Folkets hus & parker för "Gröna orter". Om en vanlig biofilm där besöks av i genomsnitt 30-40 besökare per biovisning, besöks en opera på bio av i snitt 75 besökare.

Monica Törnblom är samordnare av live på bio, Folkets hus och parker:
"Folk går man ur huse för att se och höra opera på bio"

De har också fått respons från The Metropolitan att de märker intresset bland svenska opera/biobesökare.

"The Met säger att de aldrig har haft så många besök från Sverige som nu. Vi ser också spännande fenomen där biograferna i Stockholm har slutsålda föreställningar av opera som visas på Kungliga operan. Bio blir en inkörsport, det är både dyrare och ett annat mentalt motstånd till att gå på riktiga operan. Det kan kännas enklare att gå på sin kvartersbio där man känner sig mer hemma."

Monica Törnblom ser att den här typen av sändningar kommer att öka, redan idag finns ett samarbete med bland andra Göteborgssymfonikerna.

"I och med att tekniken utvecklas så kommer det att tillkomma fler institutioner"

Spotify

Jag har ställt frågan till Spotify om de kan presentera någon statistik över hur lyssnandet ser ut på klassisk musik (västerländsk konstmusik) via Spotify, men inte fått något svar.

Festivaler

Vid sidan om konsert- och operahusen och de mindre kammarmusikscenerna finns musikfestivalerna som varje år lockar en stor publik. För att få en överblick över publikintresse och antal konserter kontakter jag Swedish festivals och Jan-Ove Hafstad, en av dess ledare för paraplyorganisationen. De har inga publiksiffror fördelat på genrer, men säger att intresset för festivaler ökar generellt.

"Festival som form blir mer och mer populärt. Östersjöfestivalen till exempel är en stor succé, desamma gäller Tonsättarfestivalen i Stockholms Konserthus. Festivalerna som företeelse och som organisationsform är väldigt framgångsrik publikmässigt. Under en kort och koncis tid händer det väldigt mycket, det är något folk uppskattar och kan förhålla sig till."

Festivalerna blir också en form för mer experimenterande, där olika genrer kan mötas. Det öppnar också upp för fler unga musikutövare att ta plats på scen, vilket i sin tur lockar en yngre publik, enligt Hafstad.

Att stiga utanför den gängse konsertsalen ska inte underskattas enligt Hafstad:

”En festival kan arrangeras i ett slott, i en lada, i ute på ett fält, inne i ett stall, och det gör också att man möter musiken i en annan miljö, det attraherar en annan publik.”

En bra musikalisk ledare, experimenterande, kvalitet och att våga gå utanför ramarna är också avgörande för att locka publiken, säger Hafstad.

Han efterfrågar dock en större medial bevakning av festivalscenerna. ”Vi har tur om vi ser att det står skrivet om någon av festivalerna som inte är två-dagars kommersiella jippon.”

Professionella orkestrar

23 professionella orkestrar/ensembler finns i Sverige idag. 7 professionella operahus.

(Källa: Symf)

Camerata Nordica
Gotlandsmusiken
Gävle Symfoniorkester
Göteborgs Symfoniker
Göteborg Wind orchestra
Helsingborg Symfoniorkester
Jönköpings Sinfonietta
Kungliga Filharmoniska Orkestern
Marinens musikkår
Malmö Symfoniorkester
Musica Vitae
Dalasinfoniettan
Musik i Syd
Norrbotten BigBand
Norrköpings Symfoniorkester
Stockholms Läns Blåarsymfoniker
Nordiska Kammarorkestern
Svenska Kammarorkestern
Sveriges Radios Symfoniorkester
NorrlandsOperans symfoniorkester
Wermland Operas orkester
Västerås Sinfonietta
Östgötamusiken

NorrlandsOperan
GöteborgsOperan
FolkOperan
Kungliga Operan
Wermland Opera
Drottningholms Slottsteater
Malmö Opera och Musikteater

Myndigheten för kulturanalys har i uppdrag att ta fram scenkonststatistik gällande publiksiffror etc, men de har inte kommit så långt på grund av ändrade förutsättningar i sitt uppdrag. För att få koll på hur publiksiffrorna ser ut får man leta rätt på siffrorna i respektive orkesters eller operahus årsredovisning, vilket inte låter sig göras tidsmässigt inom ramen för det här uppdraget.

Antalet konserter & publik kultursamverkansmodellen

I väntan på att Myndigheten för kulturanalys kommer med sin sammanställning över scenkonststatistik kan vi få en fingervisning över utbud och publiksiffror som tagits fram i uppföljningen av samverkansmodellen. Här ingår samtliga orkestrar och operahus ovan, utom Stockholmsorkestrarna/operahuset: Kungliga operan, Folkoperan, Drottningholms Slottsteater, samt Kungliga Filharmoniska orkestern, Marinens musikkår, Sveriges Radios Symfoniorkester.

Bakgrund: År 2014 ingick 20 regioner i kultursamverkansmodellen. Sammantaget fick de cirka 1,2 miljarder kronor i statliga årliga bidrag, en betydande del av statens kulturbudget. 2014 var det fjärde året sedan kultursamverkansmodellen infördes, och det första året då inga nya regioner anslöt sig till modellen.

Kultursamverkansmodellen är en modell för fördelning av statsbidrag till regionala kulturverksamheter som infördes 2011. Inom modellen fördelar Kulturrådet statliga bidrag till regioner och landsting med grund i en regional kulturplan. Regioner och landsting fördelar bidragen vidare till professionell teater-, dans- och musikverksamhet, museiverksamhet, biblioteksverksamhet, konst- och kulturfrämjande verksamhet, regional enskild arkivverksamhet, filmkulturell verksamhet samt hemslöjdsfrämjande verksamhet.

2014 ingick 20 regioner i kultursamverkansmodellen, vilka tilldelades cirka 1 151 miljoner kronor i statliga årliga bidrag. De regionala årliga bidragen till verksamheterna inom kultursamverkansmodellen utgjorde cirka 1 802 miljoner kronor och den kommunala nivåns årliga bidrag cirka 988 miljoner. Både de regionala och kommunala årliga bidragen till kultursamverkansmodellens verksamheter har totalt sett ökat relativt kraftigt mellan 2010 och 2014. Även de statliga årliga bidragen har ökat både sett till löpande och fasta priser, men inte i lika stor utsträckning. Det innebär att statens andel av bidragen till verksamheter inom kultursamverkansmodellen minskat något, samtidigt som den regionala och kommunala andelen av bidragen ökat.

Källa: Kulturrådets rapport "Samverkansmodellen Uppföljning 2014".

Antal konsert och musikföreställningar:

Inom kultursamverkansmodellen presenterades under året (2014) 7 403 konserter och 2 844 musikföreställningar som tillsammans hade över 1,9 miljoner besök. 45 procent av besöken gjordes i Skåne och Västra Götaland. Jämfört med scenkonstområdet i stort är antalet konserter och musikföreställningar samt publikantal mycket högt. Även antalet programaktiviteter är högt jämfört med scenkonstområdet i övrigt.

Fokus barn och unga: Totalt riktade sig 44 procent av konserterna till barn och unga (0-18 år) medan andelen besök av barn och unga uppgick till 30 procent.

Med musikföreställningar avses föreställningar som innehåller fler element än musik, exempelvis opera, musikal, musikteater musik-performance.

Källa: Kulturrådets rapport "Samverkansmodellen Uppföljning 2014".

Vi kan jämföra siffrorna ovan med rapporten från året innan: 2013. Inom kultursamverkansmodellen presenterades under året (2013) 8 287 konserter och 2 391 musikföreställningar som tillsammans hade över 1,9 miljoner besök, Cirka 45 procent av besöken gjordes i Skåne och Västra Götaland.

Källa: Kultursamverkansmodellen Uppföljning 2013.

Det fria kulturlivet

En viktig aktör för att få en fingervisning om den klassiska musikens ställning inom det fria musikkivet är Musikverket. (Musikverket är en statlig myndighet som startade i maj 2011 inom kulturdepartementets ansvarsområde) Musikverket delar varje år ut 25 000 000 kronor till samarbetsprojekt i musikkivet och det är det fria musikkivet som är fokusgruppen för dessa pengar. Från 2011-2015 har 13 399 694 kronor delats ut till projekt med klassisk musik som huvudgenre. Totalt har Musikverket delat ut 110 000 000 kr sedan myndigheten kom till.

Amatörorkestrar

Sveriges orkesterförbund har idag ca 290 medlemsorkestrar med 9 000 musiker inom blås-, kammar- och symfoniorkester, samt storband, sextetter och flera andra instrumentensemble. Medlemsorkestrarna spelar ca 2 500 konserter per år med omkring 560 000 i publiken. Förbundet förmedlar ca 1,3 milj. kr i arrangörstöd från staten till våra medlemmar som i sin tur köper frilanstjänster för ca 71 miljoner årligen.

Under perioden 2000-2013 förlorade Sveriges orkesterförbund 146 medlemsorkestrar, 65 av dessa är nedlagda.

Enligt orkesterförbundets direktör Magnus Eriksson har många ideella orkestrar idag svårt att rekrytera musiker till sina orkestrar.

"Det är stora problem att hitta folk som spelar orkesterinstrument, det är mycket färre som gör det idag jämfört med för 20 år sedan".

Detta slår enligt Eriksson både mot de ideella sektorn och mot högre konstnärlig utbildning där det idag är färre sökande, framförallt på vissa instrument, t ex oboe och fagott.

"Det behövs en bred grund att plocka ifrån"

Återväxten till amatörorkestrarna haltar visar även Orkesterförbundets rapport "Nya klanger i orkestern – en studie om ungdomsarbete i åldersblandade orkestrar" från 2011.

Ur rapporten: "På senare tid har flera orkestrar inom SOF rapporterat att återväxten haltar. Även i SOF:s egen statistik märks detta, då ett antal orkestrar varje år tvingas lägga ner sin verksamhet eller gå samman med andra orkestrar på grund av att man är för få musiker.

Svårighet att rekrytera ungdomar beror på:

*Verksamhetens innehåll *Ledarskapet *Omkringliggande samhälle *Rekryteringsgrunden

"En ofta förekommande fördom är att ungdomar endast gillar att spela pop- och filmmusik. Fokusgruppens uppfattning är tvärtom att de flesta ungdomar uppskattar att spela den sorts musik som passar orkesterformen bäst - det föder en känsla av äkthet och kvalitet. Klassisk musik fungerar till exempel alldeles utmärkt om den klingar bra, känns lagom utmanande och om dirigenten förmedlar ett engagemang för stycket."

"Nära samarbete med kultur- och musikskolorna är avgörande, en aktiv och engagerad dirigent, samarbete med proffsmusiker. De professionella orkesterinstitutionerna måste ta sitt ansvar och samarbeta med det övriga orkesterlivet – alla måste samarbeta för att orkesterlivet ska fungera och fortleva"

"Musik- och kulturskolan ser en vikande trend av intresseanmälningar på orkesterinstrument. Många ur fokusgruppen känner att de enskilda orkestrarna inte äger rekryteringsfrågan, att man bara står bredvid och ser på medan musik- och kulturskolan mer och mer anpassas efter rockgenren."

69,3 procent svarar att de ser ett vikande intresse från barn och ungdom för att spela ett orkesterinstrument. Källa: **Enkät kultur och musikskolor 2013:**

Ökande tendens att den ideella orkestersektorn krymper. Detta har eskalerat de senaste åren. Anledningarna är flera:

- *Musikerna för gamla eller avlider
- * Det saknas unga orkestermusiker på orten
- * Ideella ledare slutar
- * Kopplingar till musik- kulturskolorna med lärare som haft orkestern i tjänsten avvecklas.
- * Det saknas nya ledare i närområdet
- * Marknaden för att få betalt för sina spelningar har försvunnit
- *den ekonomiska situationen

Källa: **Sveriges orkesterförbund, PM SOF Konferens 2014**

Förbundsdirektören Magnus Eriksson efterfrågar bland annat ett tydligare och mer sammanhängande elittänk kring satsning på klassisk musik. Han anser att de professionella

institutionerna gör väldigt lite för det ideella musiklivet. Han jämför med idrott där elitlagen på ett helt annat sätt möter barn- och ungdom, blir förebilder för dem och visar dem på en väg in i proffslivet.

Kulturskolan

Enligt statistik från Kulturskolerådet har antalet musikskolor i Sverige minskat mellan år 2009 och 2013 (från 136 till 119) medan antalet kulturskolor har ökat från 144-164. Även om det totala antalet musik- och kulturskolor har minskat under perioden har det totala antalet elever som nås av musik- och kulturskolornas verksamhet ökat: från 344 000 år 2009 till 367 000 år 2013, en ökning med 6,7 procent.

Källa: Källa: Samhällstrender och kulturanalys Rapport 2015:3 (Myndigheten för kulturanalys)

Kulturskoleutredningen

Kulturskolan är satt under lupp, en nationell utredare, Monica Lindgren, professor i musikpedagogik, ska presentera en ny nationell strategi för den kommunala musik- och kulturskolan, den 30 september. Utredaren ska bland annat identifiera hinder för deltagande, föreslå åtgärder för hur försörjningen av lärare kan säkras i framtiden samt lämna förslag till en strategi för samordning och uppföljning av den kommunala musik- och kulturskolan.

Monica Lindgren kan inte idag säga vad utredningen kommer att presentera för insikter och möjliga nya vägar framåt, utan det kommer att presenteras när utredningen är klar, den 30 september.

Sedan i april i fjol pågår en kartläggning av svenska kulturskolan, och här syns en snedrekrytering bland kulturskolans elever. "Det finns ett klart samband mellan högt deltagande i kulturskolan och högutbildade föräldrar, musik- eller kulturaktiva föräldrar, samt svenskfödda flickor", konstaterar utredaren Monica Lindgren i ett pressmeddelande. 45 procent av kulturskolans elever uppges höra till dessa tre kategorier. (Källa Svd: "Musiken dominerar i kulturskolorna, 2016-03-16)

Musiken dominerar. Musikundervisningen står för 76 procent av den totala verksamheten i landets kulturskolor, där 37 procent av skolorna är renodlade musikskolor.

Att fundera över: Hur kommer kulturskolans uppdrag att förändras för att bredda upptagningen och öka tillgängligheten? Vad betyder det för den klassiska musiken?

Del 2 Musikämnet i grundskolan

En av den här rapportens utgångspunkter var att undersöka tesen "Den klassiska musiken marginaliseras i undervisningen i grundskolan". Stämmer detta? Monica Lindgren, professor i musikpedagogik, har tillsammans med professor Claes Ericsson författat den nationella ämnesutvärderingen av musikämnet i grundskolan. (Rapport 424/2015. Musik i grundskolan. Nationell ämnesutvärdering i årskurs 6 och 9.)

Där slås fast att ensemblespel i pop- och rocktraditionen, samt lärande om musikens byggstenar, är den dominerande aktiviteten i musikundervisningen. Andra genrer som västerländsk konstmusik, jazz och folkmusik förekommer i väldigt begränsad omfattning.

- Undantagen finns i musikklass i grundskolan. Många av dem fokuserar på sång och kör, och då sjunger man ofta den klassiska körrepertoaren, säger Monica Lindgren.

Utvärderingen visar också att samtal och analys av musik, musiklyssning och gestaltning av egna tankar i musik är mer eftersatt. Omsvängningen att låta pop- och rock dominera i musikämnet springer ur populärmusikens framväxt i samhället under 1960-talet, vilket i sin tur medverkade till en förändring i de reviderade läroplanerna under 70- och 80-talen, där musikundervisningen skulle möta upp denna utveckling.

- I dessa läroplaner lyfte man fram barnens egen ingång i musiken, man ville öppna upp och gå i linje med samhällsförändringarna, man ville att barnen själva skulle spela och skapa musik och repertoaren skulle avspegla även ungdomars egen musikkultur. Då blev det gitarr, elbas och trummor. Tidigare hade man i stort sett bara fokuserat på västerländsk konstmusik, men sedan 1970- och 80-talen har vi haft en tonvikt på pop och rock, säger Monica Lindgren.

Hon betonar att det inte bara är den klassiska musiken som fått stå tillbaka, utan även andra genrer som exempelvis folkmusik både från Sverige och andra länder, jazz, hip hop och visor.

Utvärderingen av musikämnet ställer frågan till musklärarna "Hur ofta brukar ni musicera inom följande genrer? I årskurs 9 svarar 50 procent av lärarna att de "sällan eller aldrig" musicerar inom västerländsk konstmusik, 47 procent svarar ibland. 3 procent svarar ofta. I årskurs 6 är resultatet ungefär detsamma: 50 procent svarar sällan eller aldrig, 47 procent svarar ibland, 2-3 procent svarar ofta. Västerländsk konstmusik placerar sig i botten tillsammans med svensk folkmusik efter genrer: Pop och rock, Visor, Hip hop och rap, Högtidsmusik.

Hur har det blivit så här? Utvärderingen pekar på flera olika orsaker. "Brist på instrument och låg preferens för sådan musik från elevernas sida kan spela in. Musikens svårighetsgrad och det faktum att den kanske känns främmande och svårförståelig för eleverna kan också ha betydelse," skriver rapportförfattarna.

I läroplanen slås fast att musicerande ska ske i form av sång, melodispel och ackompanjemang på melodi- bas- och ackordinstrument, men det slås inte fast inom vilken genre.

Monica Lindgren:

- Lärarnas intresse är såklart avgörande, men de är framförallt styrda av ramarna, till exempel vilken ekonomi skolan har, det styr till exempel vilka instrument man har tillgång till. Det är också ganska lite tid avsatt för musikämnet i skolan och i relation till att läroplanens kursmål i musik är ganska högt ställda för att eleverna ska bli godkända skapas mindre goda förutsättningar för musikämnet.

Skolans musikundervisning de senaste decennierna har också kommit att handla mer om att utveckla sin egen förmåga att spela och sjunga. Musik har blivit ett upplevelseämne.

Lärare i Skolverkets utvärdering: "Dom ska få göra nåt annorlunda än att bara sitta och räkna och läsa och skriva. Komma hit och tycka att det är kul och att dom gjort nånting som varit roligt i dag. Det är väl det jag tänker egentligen. Dom ska tycka att det är kul. Jag tycker det ska vara ett avbrott i det vanliga.

Monica Lindgren:

- Det har blivit väldigt fokus på görandet, vilket också har kritiserats i forskningen. Vi flaggar för att man behöver lyssna och tala mer om musik, reflektera och problematisera mer.

Hon fortsätter:

- Musikpedagogisk forskning är ganska överens om att musikundervisning i alla åldrar bör vara ett möte mellan det som är familjärt och det som är icke-familjärt, det man känner till behöver möta det man inte känner till, framför allt är det viktigt i dagens mångkulturella samhälle. Musikämnet ska inte bara vara en socialisation in i den dominerande musikkulturen.

Men så sker inte idag. En av lärarna som intervjuades i Skolverkets utvärdering av musikämnet säger följande: "Man har fått höra några gånger varför sysslar ni inte med europeisk konstmusik och hela den biten och jag brukar svara... vi spelar inte kenyansk folkmusik heller och ingen kultur eller musikgenre är viktigare än någon annan men... för att eleverna ska kunna tillgodogöra sig färdigheterna så upplevde jag att det är mycket enklare för eleverna att kunna tillgodogöra sig det genom att använda sig av musik som de redan har ett förhållningssätt till. Så det blir att jag försöker... kratta i manegen så mycket som möjligt genom att använda musik som de oftast redan har hört, dom har det i sig redan från början... just för att dom här onödiga pucklarna... eller trösklarna... för att få bort dom. Vidare i olika kulturer så finns det ju olika typer av instrumentering som jag inte har möjlighet att tillgodose."

Så här skriver Monica Lindgren och Claes Ericsson i ämnesutredningen. (Analysen är så klagörande att vi här tar med ett längre resonemang saxat ur "Rapport 424/2015. Musik i grundskolan. Nationell ämnesutvärdering i årskurs 6 och 9".

"Lärarens första argument bygger på att en viktig aspekt av att kunna både utöva och tillgodogöra sig musik är att man har en förtrogenhet med den. Sålunda är det mer effektivt att bygga på musik elever redan känner till både för att ett så bra resultat som möjligt ska kunna nås och, får det förmodas, även för att ambitionen hos eleverna blir större om de gillar musiken. I argumenteringen finns också ett antagande att alla musikgenrer och musikkulturer är lika viktiga, alltså en slags genrerelativism, men att det inte är möjligt att

ägna sig åt allt. Varför då inte ägna sig åt det eleverna har preferens för och är förtrogna med? En sådan inställning signalerar att genren i sig inte är viktig utan snarare musikupplevelsen som är kulturellt förankrad och därför blir djupare om eleven är förtrogen med genren och musikkulturen. En liknande inställning har även tidigare förts fram av elever om deras syn på grundskolans musikundervisning (Ericsson, 2002).

En lärare står inför en svår uppgift att prioritera mellan olika genrer och enkätstudien visar också med tydlighet att musicerande i pop- och rockgenren är absolut vanligast. En hållning där endast en specifik genre är underlag för musicerande kan emellertid uppfattas som kontroversiell om den relateras till Lgr 11. En av de tre förmågorna i syftet är att ge eleverna förutsättningar att utveckla en förmåga att spela och sjunga i olika former och genrer. Det kan naturligtvis hävdas att rock- och popmusik är ett så vitt begrepp att det kan sägas omfatta många genrer, men frågan är om det inte är genrer som folkmusik, visor, konstmusik, världsmusik etcetera som åsyftas i kursplanen. Ett annat argument som ofta förs fram i diskussionen om fokus i undervisningen är att en central aspekt i lärande är att det tillför något nytt, något som är okänt för eleven. Utgångspunkten är då att musikundervisningen ska ge eleverna något de inte genom sitt vardagsliv är förtrogna med. Dock kan ett motargument vara att en fördjupning lika väl som en breddning av det musikaliska kunnandet kan innebära lärande för eleven.

Lärarens andra argument, att det inte finns instrument på institutionen som passar till udda genrer kan också betraktas som godtagbart. Här kan också läggas till att det även är ganska svårt att hantera vissa instrument som förekommer inom exempelvis västerländsk konstmusik. Dock kan ett motargument vara att det också finns folkmusikinfluerad musik som mycket väl kan spelas på enkla instrument, musik som också är okomplicerad och därför kan fungera som underlag för musicerande.

En fråga ställdes också om hur läraren fick in moment som orientering kring olika typer av musik, musikhistoria, musiklyssning och musikskapande.

Läraren: Inför varje ny låt som vi spelar så lyssnar vi gemensamt på låten där jag återigen påminner dem om att låt inte låten gå in och ut genom öronen utan försök lyssna efter vad som händer. Och sen så pratar jag lite om musikstilen som sådan när vi spelar en reggaelåt till exempel, var reg- gaen kommer ifrån vad har den för budskap vad har den för historik och så vidare, eller om vi spelar en bluesbaserad låt hur bluesen kom till, likadant när vi spelade samba i sexan så pratar jag lite grann om slaveriet och hur det... att slaverna tog med sig delar av sin kultur till Brasilien där sen det utvecklades så att det finns en orientering, musikhistorisk orientering men det är ingenting som jag har något skriftligt prov på utan det är mer en allmän förståelse för blandning av kulturer... vad det kan leda fram till.

Ensemblespel i populärmusiktraditionen har i svenska skolor varit vanlig i flera decennier och grundlades redan i slutet på 1970-talet då röster höjdes för att musiken i skolan skulle ha större koppling till den musik eleverna lyssnade till på fritiden (Olsson, 1993). En förändring av innehållet från skolmusik till musik i skolan skulle genomföras. Rock- och popgrupper var också ett etablerat fenomen och skolor fick under 1980-talet också successivt större inflytande över vilka instrument som kunde införskaffas, vilket resulterade i att de i populärmusik vanliga instrumenten blev alltmer vanliga i musikundervisningen (Ericsson & Lindgren, 2011; Georgii-Hemming & Westvall, 2010). I Kpl 2000 lyftes också ungdomskultur

fram som viktig att omsätta i musikundervisningen och sammusicerande skrivs fram som musikämnets centrala aktivitet, något som ytterligare lade grunden till den situation som finns i dag, där görandet i form av musicerande är det centrala i musikundervisningen.

På motsvarande sätt är reflektion över musik ett område som är starkt eftersatt i skolans musikundervisning, trots att förmågan "att analysera och samtala om musikens olika sociala, kulturella och historiska sammanhang" tydligt lyfts fram i Lgr 11. Endast något färre än 15 procent av eleverna i årskurs 9 har lärare som uppger att de arbetar med att utveckla denna förmåga hos eleverna, vilket kan ses som anmärkningsvärt inte minst med tanke på frågor om demokrati det mångkulturella klassrummet (DeNora, 2000; Hofvander Trulsson, 2010; Karlsen & Westerlund, 2010; Saether, 2006). Även inom detta område kan därför kompetensutveckling ses som nödvändigt.

Vi kan konstatera att det fokus på praktiskt musikutövande i populärmusiktraditionen som varit förhärskande i flera decennier och även backats upp av flera kursplaner successivt har förändrat karaktären på musikämnet så att det återigen kan sorteras in under kategorin övningsämne. Frågan som inställer sig är hur länge musikämnet som övningsämne kan överleva som konstruktion i vår tids samhälle. Det är angeläget att ta fasta på diskussionen i forsknings-sammanhang om de utmaningar som skolans musikundervisning står inför i relation till såväl samhällsutveckling och utveckling inom musikområdet som till det faktum att elever har olika förutsättningar, förkunskaper och musikaliska preferenser. En sådan diskussion är levande när det gäller skolutveckling inom bild och slöjd och det kan vara angeläget att föra en sådan också när det gäller förnyelse av musikämnet.

I den intervju som gjorts med Monica Lindgren inför den här rapporten poängterar hon att unga idag inte är speciellt genrefokuserade.

- Genrer håller på att lösas upp inom ungdomskulturen som blivit allt mer individualiserad. Man pratar om grupper, enskilda musiker och sound, och det kan vara blandat jazz, pop, rock, klassiskt. Där är vi lite gammaldags när vi pratar om genrer.

Martin Nyström, kulturjournalist på DN är av samma åsikt. Han hänvisar till aktuell musikpedagogisk forskning och skriver att "aldrig någonsin har så många hört klassisk musik". Men mötena med klassisk musik sker inte via skivor, radio eller tv, konsertbesök, utan via film-, tv- och dataspel.

"Man gillar det man hör, men har ingen aning om vad det är – en sorglig följd av nedrustningen av musikämnet i skolan och att det aldrig erkänts som ett bildningsämne." Källa: Martin Nyström: "Pop eller klassiskt behöver inte vara ett antingen eller" DN 2012-01-19

Monica Lindgren ställer sitt hopp till digitaliseringen som kommer att påverka även musikämnet:

"Nu har vi en ny utveckling i samhället som handlar om digitalt musikskapande, det är inte lika populärt längre att spela elgitarr, bas, pop och rock i grupp, nu vill barn och unga använda digitala redskap i sitt skapande. Nästa perspektivförskjutning kommer att handla om detta och här kan jag tänka mig att frågan om genrer blir mer nedtonad, konstmusik kommer att blandas med annat. Här är vi på väg mot en helt ny diskurs. Det är en

demokratiseringsfråga och en bildningsfråga att möta det okända. Men här är jag positiv, får vi in den digitala kulturen får vi också in den globala musikkulturen generellt, då kan man börja skapa musik i alla möjliga genrer.

Monica Lindgren är säker på att många lyssnar på musik med konstmusikaliska förtecken via exempelvis dataspelandet.

”Det är inte så att barn och unga inte skulle tycka om konstmusik. Men hur får vi dem att ta del av musiken på den offentliga scenen? Hur får man dem att gå på konsert, jazzklubb, på museer? Där ligger utmaningen.”

Kulturjournalisten Hanna Höglund skrev en artikel om den klassiska musikens ställning i skolan (Expressen 23 jan 2012 ”Klassiskt i klassen”). Hon intervjuar musikärestudenter och lärare på Kungliga musikhögskolans institution för musik, pedagogik och samhälle. Kerstin Edwald Berg, konstnärlig chef Kungliga balettskolan:

”Det finns möjligheter för barn och unga i dag att uttrycka sig musikaliskt och skapa musik utan att kunna ett instrument, genom att tanka ner gratisprogram och göra musik digitalt. Och det är en utmaning för oss lärare att lyfta upp detta, att öppna för ny konstmusik vi inte ens kan föreställa oss, men också diskutera kvalitet med eleverna. Inte döma, men inte heller säga ”vad bra”. Vi måste våga prata om vad som saknas i ett musikstycke, vad som är själva kryddan i musiken.”

Gymnasieskolan

Inom gymnasieskolan är det idag endast estetiska program som har musikundervisning. Inom vissa gymnasier kan man välja ämnet som tillval. Även inom musikundervisningen på gymnasiet är pop och rock den dominerande genren, enligt Monica Lindgren, professor i musikpedagogik.

Högre utbildning

Antalet svenska klassiska musiker minskar och trenden är genomgående i hela landet.

”Svenska orkestrar riskerar att förlora den skandinaviska tonen”, sade Stefan Forsberg, chef för Stockholms konserthus i en artikel på SVT.se (20 mars 2014 ”Kris för klassiska instrument”)

Framför allt är det trä- och bleckblåsinstrument som oboe, fagott och horn som har problem att locka barn och unga. I samma artikel som ovan säger Sven- Erik Eriksson, studierektor och professor i trombon vid Kungliga musikhögskolan i Stockholm att han har sett en förändring de senaste tio åren.

”Det har blivit en rejäl uppförsbacke för den klassiska musiken, jag har jobbat på musikhögskolan sedan 1977 och det känns som att den klassiska musiken står lägre i kurs hos ungdomar idag. De vill ofta ha en ”quick fix” och det tar lång tid att lära sig ett svårt instrument.”

Färre söker till utbildningarna och kvaliteten minskar.

Sven-Erik Eriksson igen:

”Guldorn finns förstås kvar, men generellt har nivån på de sökande gått ner. I Stockholm har vi ingen exakt statistik, men jag uppfattar att antalet sökande på klassiska instrument har sjunkit med tjugo procent de senaste tio-femton åren.”

En anledning till detta är enligt Sven-Erik Eriksson att folkrörelseorkestrar (Frälsningsarmén, militärorkestrar m fl) har varit grogrunden för unga blåsare – och de har nästan försvunnit.

I SVT:s artikel "Kris för klassiska instrument" redovisas också siffror från Malmö musikhögskola. 2001 hade man 14 sökande på valthorn, 2014 var det tre. Enda instrumentet som då hade ökat antal sökande var klarinett, vilket kallas Martin Fröst-effekten. Att ha affischnamn och förebilder inom den klassiska musiken ska inte underskattas.

Stefan Forsberg vädjar till politiker att barn och unga bör fångas upp av den klassiska musiken på ett tidigt plan. Möta förebilder och själva pröva på.

Marion Lamberth, universitetslektor vid Linnéuniversitetet har särskilt intresserat sig för den västerländska konstmusiken och publikens sammansättning. Inför Nordic Musicological Congress i Stockholm 2012 redovisade hon rapporten "Varför är den traditionella konsertpubliken så gammal? Och var är alla unga lyssnare?". Hon intervjuade konsertbesökare vid två festivaler för klassisk musik och intervjuade även studenter som valt att läsa musikvetenskap vid Lunds universitet.

Det som sticker ut allra mest i rapporten är intervjuerna med studenterna. I gruppen har endast en enda student sin hemvist inom klassisk musik. Var tionde i gruppen kan läsa noter. "Siffrorna antyder att flertalet studenter inte har kommit i kontakt med konstmusik förrän de börjar läsa grundkursen i musikvetenskap, möjligen bortsett från några sporadiska möten under skoltiden", skriver hon i rapporten.

Hon skriver vidare i rapporten efter att ha jämfört intervju svar från studenterna med svar från de äldre konsertbesökarna:

"Det kan tolkas som att de flesta unga vuxna trots sitt avgjorda musikintresse inte eller sällan har kommit i kontakt med dessa traditionella institutioner för konstmusik. Den äldre publiken tycks däremot ha blivit socialiserad in i det traditionella konstmusiklivet av skola och föräldrar och känner sig trygga i dessa situationer".

Hon skriver också: "Musikvetenskap har sedan början av 2000-talet ändrat sin läroplan till förmån för populärmusik och digitala musikstrukturer. Samtidigt har man kunnat registrera att notläsningskunskapen har avtagit drastiskt, vilket kan förklaras med att populärmusik till huvudsaklig del är gehörs- och improvisationsmusik."

För att få ytterligare insikt i hur den högre utbildningen påverkas av musikundervisningen i grundskolan och gymnasiet ringer jag upp Staffan Scheja, professor i piano, och prorektor vid Kungliga Musikhögskolan i Stockholm och ledamot av Kungliga Musikaliska Akademien.

Han anser att de flesta som kommer in på musikhögskolan håller en hög nivå.
- Men många är aningslösa rent allmänskulturellt. De sätter inte musiken i ett sammanhang. De spelar piano men har ingen aning om hur det såg ut förr. Det finns en ytlig syn på konstmusiken, det bottnar inte, man ser inte musiken som en del av ett historiskt arv.

Staffan Scheja lyfter också fram svårigheten att rekrytera sökande till vissa blåsinstrument.

- Tidigare när länsmusikstiftelser fanns så var det alltid en heltidsanställd blåskvintett, de var ofta lärare på musikhögskolan. Det var ett kretslopp, och om man tar bort en bit ur ett ekosystem så märks det.

Till piano är söktrycket ganska jämt, säger Scheja. Men de blivande studenterna kommer från ett fåtal skolor: "Lilla Akademien, Södra Latin, Vänersborg, Falun, Vadstena och en och annan folkhögskola."

- Vi är helt beroende av hur bra förutbildningarna är och de är helt beroende av hur bra det är tidigare. Man måste börja när man är 5-6 år, och hela kedjan måste hänga ihop annars tappar vi kompetens, säger Staffan Scheja.

Del 3

Klassisk musik i media

En av testerna som den här rapporten ska undersöka är "Klassisk musik marginaliseras i media". Stämmer det med verkligheten?

Många som jag talat med i föregående avsnitt säger att de tycker att bevakningen av klassisk musik har ändrats, att det inte är som förr, att diskussionen och samtalet om musik har tystnat, att recensionerna har blivit färre, och ytligare. En av dem är pianoprofessor Staffan Scheja, som intervjuades i avsnittet om högre utbildning.

- Media uppmärksammar inte konstmusik på samma sätt som när jag var ung. Då hade varje tidning 3-4 recensenter, det var en annan diskussion, musik var viktigt på ett annat sätt. Konstmusiken hade en naturlig plats i kulturdebatten, man chockerade och det var skandaler, det är svårt att chockera folk med musik nu för tiden.

- I media har konstmusiken blivit marginaliserad, man skriver mindre, och musiken har inte platsen längre som kulturellt sprängstoff. Recensioner är ofta på ytan och sällan djuplodande analys. Förr var musik en viktig del av det vardagliga samtalsämnet. Varför har det blivit kokett att inte kunna något om västerländsk konstmusik? Det tillhör inte längre den generella bildningen.

För att få svar vänder jag mig till några av Sveriges mest inflytelserika kultureddaktörer inom dagspress, radio och tv, samt två recensenter. Hur ser de på sitt uppdrag att bevaka klassisk musik? Vad har förändrats i synen på genren? Vad är avgörande för vad som bevakas och inte?

Intervjuerna får ses som inspel i en större diskussion, jag har valt att ta med de delar som tillsammans bildar en intressant bild av den klassiska musikens roll inom media idag.

Björn Wiman, kulturchef på Dagens Nyheter

Mycket har ändrats, säger Björn Wiman, inte minst i hur arbetet organiseras på tidningen.

- När jag började på DN för sex år sedan hade vi *en* fast anställd kritiker som skrev om klassisk musik och opera. För 15 år sedan hade vi *fyra* fast anställda musikkritiker, varav en endast skrev om kammarmusik. Det är anekdotiskt, men ändå ett lite roligt exempel på hur utvecklingen ser ut.

Färre resurser tvingar fram ett annat sätt att organisera.

- Kritiken över lag har organiserats på ett annat sätt, vi tvingas göra med kritiken och recensionerna av klassisk musik, precis som vi gör med andra genrer som litteratur och konst och film, vi tvingas prioritera hårdare och i gengäld hitta andra sätt att berätta om konstverken.

Björn Wiman är själv mycket intresserad av klassisk musik och går ofta på konsert och opera.

- Jag är en amatör men jag älskar verkligen musiken och jag har alltid varit förtjust i att hitta de folkbildande berättarformerna där vi kan skriva om klassisk musik som jag vet uppskattas av många av våra läsare.

Hans vurm för den klassiska musiken delas dock inte av alla.

- Jag har kolleger som aldrig har varit på konsert med klassisk musik, men jag har ingen som aldrig har varit på bio, så visst finns det trösklar.

Björn Wiman säger att kunskap och intresse bland kulturjournalister och redaktörer inte kan överskattas när det gäller bevakningen, och nämner DN:s kulturjournalist Martin Nyström som en viktig kraft.

- Även om man är professionell i sitt jobb, att man ska göra allting bra, så är alltid de enskilda medarbetarnas passion betydelsefull. Jag tror att det blir svårare att bevaka den här scenen om man inte har kunskap, säger Björn Wiman och nämner tidigare kollegan Camilla Lundberg på Expressen, som betydde oerhört mycket för den klassiska musikens starka ställning på Expressens kultursidor.

Han säger att han ser prov på hur klassisk musik generellt och operan i synnerhet behandlas annorlunda än andra genrer.

- Jag har reagerat på hur operakonsten ibland har marginaliserats i den svenska kulturella offentligheten på ett sätt som den inte alltid förtjänar. Det finns ett förakt mot det tillgjorda, mot det manerade, och operan är teaterhatets yttersta utpost. Jag har träffat massor av kolleger som säger att jag lyssnar gärna på musik, och läser romaner men opera – fy fan vad löjligt.

Han ser dock hur detta nu håller på att förändras och lyfter fram en ny tradition av kulturbildare som radiojournalisten Eric Schüldt och Ella Peterson på SVT som båda har vågat ställa sig på torget och säga att "Jag gillar opera". Han tycker också att DN aktivt har bidragit till att formulera kultur- och civilisationskritik utifrån operan som konstform och nämner bland annat en serie om Wagner.

Att inte konstmusik tar större plats i kulturdebatten kopplar Björn Wiman ihop med att kulturjournalistikens grund är ord.

- Vi sysslar med att gestalta världen i ord. Musik är ordens motsats, och det krävs enormt mycket kunskap för att ur ett nyskrivet musikstycke formulera en världsbild, en tolkning, som dessutom kan diskuteras och väcka genklang hos läsarna.

Påverkas DN:s bevakning av att gruppen äldre läsare blir allt större?

- Vi håller fast vid en slags business as usual, vi fortsätter göra det vi gör utifrån en konstnärlig professionell bedömning. Vi tittar inte på åldrar på det sättet, utan man gör en bedömning om det är journalistiskt intressant.

Jag frågar om de har gjort någon läsarundersökningen nyligen, men enligt Björn Wiman var det längesedan. Nu är läsarundersökningar mer finlipade algoritmer.

- Utmaningen är att navigera mellan det som läsarna är intresserade av och det som vi vet att vi vill och måste göra. Om vi skulle anpassa vårt kulturjournalistiska material till de digitala villkoren som blir allt mer betydelsefulla så skulle vi inte recensera konserter alls, de är inga klickmagneter.

Ella Peterson, musikredaktör på SVT

- Idag har vi ingen riktig plattform för populärmusik, men det har vi för klassisk musik, dans och opera, säger Ella Peterson, nyutträd musikredaktör på SVT efter Camilla Lundberg och nämner Kulturstudion på lördagar.

Även om populärmusiken inte har något eget program just nu, får den stort utrymme under till exempel de veckor som Melodifestivalen pågår.

- Jag som är inriktad på den klassiska musiken kan tycka att popmusiken dundrar på ändå - i reklam och offentliga miljöer till exempel - utan att det behövs extra ansträngningar. I public serviceuppdraget ingår att vi ska finnas till för alla, det ska finnas bredare och smalare program, och det spelar inte så stor roll hur tittarsiffrorna ser ut. Det är till exempel en mindre grupp som tittar på Kulturstudion, men det är en hängiven grupp.

Vad är avgörande för att SVT ska vilja sända en konsert?

- Det är jättemånga olika kriterier, vi vill göra mycket, men av allt det är kanske en fjärdedel genomförbart. Det ska vara en blandning, lite bredare ibland och smalare ibland, tittarsiffror spelar mindre roll, vi ska inte bara göra Lang Lang spelar Mozart, vi gör ett kvalitativt urval av bra saker.

Men dyra rättighetsavtal ställer till det, säger Ella Peterson.

- Jag har en agenda att jag vill lyfta svenska orkestrar, men här kan man slå knut på sig, särskilt när det gäller opera. Rättigheterna kan gå upp till en miljon kronor, det är så sjukt höga kostnader. Om jag vill göra en konsert med Gävle symfoniorkester eller Norrköpings Symfoniorkester kan jag få Wienerfilharmonikerna till ett billigare pris. Utomlands har man löst rättigheterna på ett helt annat sätt. SVT ska självklart betala skälig ersättning, och vi ska följa musiker- och teaterförbundets tariffer, men om det är väldigt många musiker och solister så innebär det att det snart är olösligt för oss.

- Vi hamnar i valet att ska vi filma och sända en svensk konsert en lördagskväll, eller ska vi för samma pris köpa in från utomlands och fylla flera lördagar? Jag kommer att jobba för att lyfta svenska orkestrar, men rättighetsbiten är problematisk.

Sveriges Radios Symfoniorkester är ett undantag eftersom den just tillhör Sveriges Radio.

- Den är i princip gratis för oss att använda, men det är ju tråkigt om det blir den enda orkestern vi kan göra saker med när vi ser att det finns så otroligt många andra orkestrar som gör jättebra grejer.

Ella Peterson ser möjligheter i och med att medielandskapets kartor börjar ritas om.

- Vi måste börja hitta sätt att samarbeta på nya plattformar. Och där står vi i startgroparna för diskussioner kring möjligheter för den klassiska musikens spridning. Kan orkestrarna streama själva och vi stå för ljussättningen och kanske göra en dokumentär bakom kulisserna? Kan vi gå ihop med Folkets hus och parker och betala för operarättigheterna tillsammans? Dessa frågor har vi börjat fundera kring.

Precis som Björn Wiman säger Ella Peterson att det finns ett slags kunskapsförakt inför den klassiska musiken bland kulturjournalister.

- De som är breda kulturjournalister har inget emot att säga att "klassiskt och opera kan jag inget om", att säga att man inte läser en bok eller kan något om teater, det skulle man aldrig göra. Att jobba inom kultursektorn kräver att man har koll på litteratur och teater, men det finns ett förakt inför den klassiska musiken och det hörnet har vi bäddat in oss i själva, det finns ett exkluderande tilltal och det får man jobba med. Särskilt vi som jobbar med tv och radio, vi måste slå upp portarna och riva trösklarna, jag tycker man gör ett jättebra jobb där redan, vi har bra ledare på våra institutioner som jobbar så, och jag känner ett stort hopp.

Lisa Irenius, kulturchef på Svenska Dagbladet

Hur mycket utrymme ägnar sig kulturredaktionen åt att bevaka klassisk musik jämfört med andra kulturformer?

- Ganska mycket, men jag skulle ändå säga att det är lite för lite utrymme idag, vi håller på och ser över just vår musikbevakning och den klassiska musiken är något vi diskuterar och känner att vi ska ta ett förnyat grepp om - den är viktig för både våra läsare och för oss.

Lisa Irenius tillträdde som kulturchef för ett år sedan, och musikbevakningen är ett av de områden som nu ses över. Tidigare har bevakningen mycket präglats av papperstidningsformat som speglat albumlyssnande med skivsidor och korta recensioner, där det inte getts utrymme att resonera kring musiken.

- Vi har lämnat skivsidan och istället gått in för en mer digitalt inriktad bevakning där läsare kan ta del av musikupplevelser direkt på sajten och två profiler inom musikområdet varannan vecka skriver en resonerande text om musiken. Varannan vecka om klassisk musik, varannan vecka om populärmusik. Det har skapat ett mycket större läsarengagemang, nu får vi många fler läsarbrev om klassisk musik.

Istället för många små pyttrecensioner gör SvD längre recensioner när det är något stort.

- Det är roligt att emellanåt kunna ägna större utrymme åt inspelningar av klassisk musik, som vi ju också återkommande resonerar om i vårt essäformat Under strecket, men ibland går det lite för lång tid mellan albumrecensionerna, säger Lisa Irenius.

En förklaring till det säger hon är att det inte är lika mycket nyhetshändelse kring musiksläpp inom den klassiska musiken som inom popen.

- Inom popmusiken finns fler allmänt kända namn och dedikerade anhängare som engagerar sig på nätet, den klassiska musiken fungerar lite annorlunda. Skivbolagen jobbar också på andra sätt när det gäller att dra uppmärksamheten till olika artister, det är svårare att få veta vad som händer inom den klassiska musiken.

SvD famlar också efter vad läsarna vill ha.

- Jag vet att klassisk musik är viktigt för våra läsare, men det är svårare att veta på vilket sätt, vi får inte lika mycket läsarrespons där som inom en del andra områden och det är ibland svårt att nå ut med texterna digitalt.

Kulturdebatt om musik är mycket läst, säger hon och lyfter fram en av de mest delade artiklarna som handlade om konstmusikens plats i kulturpolitiken jämfört med Tyskland. SvD har också sitt operapris.

- SvD har en väldigt stark tradition av bevakning av klassisk musik och nu gäller det att vi utvecklar den i det digitala medielandskapet. Vi har börjat hitta formerna för populärmusiken, men vi trevar fortfarande när det gäller konstmusiken.

Finns det en rädsla på redaktionen inför klassisk musik?

- Nej, men det finns mer kunskaper om litteratur och teater om man säger så.

Urvalet har blivit snävare även på SvD, även om musiken hör till de mer prioriterade områdena, jämfört med bevakning av till exempel dataspel, som helt har tagits bort. På internet har många texter fått ett längre liv, men det gäller inte konsertrecensionerna som snabbt blir inaktuella.

- Samtidigt är konsertbevakningen väldigt viktig, inte minst för musiklivet, säger Lisa Irenius.

Lisa Irenius tror att ökad digitalisering av t ex konsertupplevelsorna hade påverkat hur de gör sitt urval. Om konserthusen till exempel hade sänt sina konserter via nätet.

- Vi jobbar mer idag med att dela med oss av och lyfta fram det bästa inom klassisk musik som finns på nätet, så att läsarna kan uppleva det med hjälp av oss digitalt.

Hon skulle också vilja att institutionerna blev bättre på att lyfta fram nyheterna gentemot media.

- Mitt intryck är att man främst informerar om vad som sker. Bokförlagen är bättre på att göra ett urval och berätta särskilt om vissa prioriterade händelser. Institutionerna skulle kunna bli bättre på detta, och bidra mer till samtalet om musiken – om varför och hur den är viktig för människan.

Bo Löfvendahl, recensent Svenska Dagbladet

Hur är inställningen till klassisk musik i media idag?

– Intresset hos läsarna är mycket större än många inom medierna förstår. Sedan jag började på SvD:s kulturredaktion 1985 har det blivit mindre och mindre intresse hos kulturcheferna och tidningsledningarna att tillgodose läsarintresset på den här punkten. Bevakningen rimmar dåligt med intresset för konstmusiken. Konserthusen är ofta fulla, och operan har aldrig varit så stor som idag.

– Förr kunde chefredaktören skälla ut musikredaktionen om den inte hade skrivit en recension. Det hänger ihop med en allmän nedgång för klassisk musik som beror på många saker. Skolorna satsar allt mindre på att analysera musik och lära ut musikhistoria. Men även om den allmänna bildningsnivån har sjunkit är musik något som väldigt många ägnar sig åt.

Bo Löfvendahl säger att han får större gehör hos redaktionen för att bevaka opera än en konsert eftersom opera går i repertoar, en konsert har kortare hållbarhet.

– Det stora tappet har skett på konsertsidan, inte alls så mycket på opera. Men det har förändrats även där. Förr skrev man om varje nypremiär på operan, om det var en ny Rigoletto och en ny Gilda rusade recensenten iväg och skrev en lång artikel om hur bra/dålig han/hon var. Den typen av operarecensioner var en spegling av den borgerliga publikens smak, man förväntade sig det av sin tidning. Det blev något att diskutera: "har du hört den här nya..." Den sociala aspekten har försvunnit idag, men den skulle egentligen lätt kunna

komma tillbaka med dagens webb. Man skulle kunna föra ett samtal med läsarna om musiken.

Bo Löfvendahl tycker också att medierna tittar för ensidigt på att locka en yngre läsekrets. – Papperstidningsprenumeranterna är en åldrande skara precis som konserthuspubliken, men man glömmer att det hela tiden tillkommer nya i samma ålder. Det kanske är klokt att också tillgodose deras intressen? Ska man behålla de läsarna måste man ge dem något de tycker om.

Johanna Paulsson, frilansrecensent

Johanna Paulsson är musikvetare och jobbar som frilansrecensent. Bland annat för DN. I sitt uppdrag bevakar hon många olika genrer, där klassisk musik är en.

Tycker du att man hanterar klassisk musik annorlunda jämfört med till exempel pop?

- Jag upplever att den klassiska musiken var mer marginaliserad för några år sedan. Nu får den ganska mycket utrymme. Jag tycker till exempel inte att texterna om popmusik är längre, det är snarare tvärt om. Snarare handlar det väl om att journalistiken ska kosta så lite som möjligt och då drar man ner generellt.

- Ibland sitter konserthusen och muttrar och tycker att det skrivs för lite, men har man koll på olika genrer så ser man att när nedgången kommer inom media så tappar populärmusiken också. Visst när Mellon drar igång så är det sex uppslag i sex veckor, men den klassiska bevakningen sker kontinuerligt och hela året.

- Den här diskussionen har pågått i decennier: "Media skriver inte och vi får inte publik". Man hänger upp allt på media, men vad gör man själv i sociala medier? Media är inte den enda rösten.

Vad som lyfts fram och bevakas styrs av hur intressant och relevant det är, säger Johanna Paulsson.

- Om det är ett nytt verk så är man i princip alltid där. Man väljer att skriva om det istället för om en Beethovenkonsert som framförs för femtioelfte gången. Det kan också handla om ett väldigt sällan spelat verk, eller en spännande artist eller dirigent. Något av de kriterierna ska uppfyllas.

Hur viktig är medias bevakning för att upprätthålla intresset för klassisk musik?

- Man måste vara lite ödmjuk: vi (recensenter) är inte så viktiga. Vad Peterson-Berger sade på sin tid var jätteviktigt. Det vi säger nu har inte samma totala impact, däremot skulle jag säga att folk värdesätter att vi är där, speciellt vid uruppföranden. Det kanske bara är ett tillfälle och har vi inte varit där har det inte hänt. Vi har en kommunikativ dokumenterande uppgift "detta har hänt". Men att medias bevakning skulle vara enda sättet för konserthuset att fylla sina salar det tror jag inte på, då spelar det större roll hur de själva lägger upp sina program och kommunicerar kring det.

Johanna Paulsson tillhör det yngre gardet bland recensenter och hon är inte orolig för återväxten.

- Jag var 25 när jag började skriva om klassisk musik, vi är flera som har vuxit in i detta, Hanna Höglund, Eric Schöldt med flera. Jag tycker det känns som om det hela tiden fylls på.

Kristian Ekenberg, kulturredaktör för Gefle Dagblad

Kristian Ekberg är nytillträdd kulturredaktör för Gefle Dagblad.

- Just Gävle symfoniorkester prioriterar vi, orkestern tar stora resurser av kultur- och fritidsbudgeten, så dem bevakar vi både konstnärligt och kulturpolitiskt. När det tillträder en ny chef är det självklart att vi har en ny intervju med personen, sen recenserar vi i princip alla deras konserter.

En del av bevakningen görs av en pensionerad fd medarbetare som brinner för klassisk musik. Kristian Ekberg berättar att hon arbetar lite halvideellt och gör intervjuer med dirigenter och artister.

- Vi har inte råd att lägga ut enligt frilansavtal, hon är intresserad av musiken och vill hålla kontakt med branschen.

Själv känner han en bristande kunskap om klassisk musik.

- Just den klassiska musiken är kanske den svaghet jag har som kulturredaktör. Just den brukar jag försöka undvika.

Gefle Dagblad märker av de ekonomiska åtstramningarna. Frilansbudgeten har minskat, vilket har gjort att till exempel bevakningen av kammarmusikscenen har fått stå tillbaka. Tidningarna i koncernen får samarbeta mer och dela på material.

Men konsertformen har en framtid tror han.

- När vi mäter klick märker vi att det är de lokala konserterna som genererar klick, det drar mer klick än till exempel en recension av en bok. Kanske är det för att en konsert på orten engagerar en arbetsplats, en vänförening. Här kan jag tycka att det skulle finnas större intresse från större institutioner att vara med och dela materialet i sociala medier. Amatörmusiken har ett helt annat intresse att vara med och sprida innehåll.

Kulturredaktionen eftersträvar en bredd i sin bevakning. Den klassiska musiken får tackning tack vare dedikerade medarbetare som ser till att den inte tappas bort. Men när de äldre förvinner ut blir det en utmaning att hitta nya skribenter som brinner för genren, säger Kristian Ekberg.

Han säger också att det på många sätt är enklare att skriva om till exempel teater än musik.

- I en teaterföreställning kan det finnas något samtidsaktuellt som man kan knyta an till, och då kanske en bredare krets blir intresserad av att läsa artikeln. Att intervjua en musiker är lite som att intervjua en idrottsman, de har övat hela livet och de framför ett musikstycke som skrevs för tvåhundra år sedan, det är svårt att göra journalistiskt intressant.

Mattias Hermansson, kulturchef på Sveriges Radio

P2 är minsta radiokanalen i klassen, runt två procent av svenskarna lyssnar dagligen på kanalen.

- Det ligger nog ganska konstant där över tid, säger Mattias Hermansson.

Sveriges Radios uppdrag är att både ha en granskande och skapande funktion, det handlar om att både bevaka/skildra/granska konsten och vara medskapande via till exempel konserter och uppdraget för Sveriges Radios Symfoniorkester.

Huruvida man jobbar med att öka lyssningen eller ändra kanalens uppdrag är inte på Hermanssons bord.

Musik är en av de tre största konstformerna tillsammans med tv&film och litteratur i SR:s bevakning. Variationen inom respektive genre är enorm och radion strävar efter att både erbjuda bredd och spets.

- Det finns en formulering i sändningstillståndet att vi ska kunna erbjuda medborgarna kunskap och information så att man själv kan bilda sig en uppfattning. Den som vill ha jättemycket fördjupning och olika konstupplevelser ska kunna få det och sen har vi den mer allmänintresserade som ska få basinformation. Sveriges Radio ska vara till för alla, det är den eviga diskussionen om spets kontra bredd och jag hävdar att båda behöver varandra.

Tesen att klassisk musik marginaliseras i media gäller inte för SR, säger Hermansson.

- Jag tycker att vi som helhet tar det uppdraget. Vi är till för lyssnarna och vi ska erbjuda så mycket som möjligt, men det kan inte vara vårt jobb att dra publik till enskilda utövares evenemang.

Mattias Hermansson säger att den klassiska musikens företrädare inte är de enda som upplever att de får för lite uppmärksamhet. Och obalansen mellan informatörer som trycker på och antalet kulturjournalister är tydlig säger han.

- Vi har ett enormt tryck på oss, vi får mycket information och det finns väsentligt fler informatörer inom svenskt kulturliv än aktiva kulturjournalister.

Urvalet av innehåll styrs av journalistiska principer.

- En recension till exempel ska kunna vara intressant oavsett om man ska gå på konserten eller inte, det måste finnas ett tankegods som sätter upplevelsen i ett större sammanhang, ett samhällsligt eller historiskt sammanhang. Ibland ser jag att vi uppfattas som en allmän informationskanal om vad som är på gång inom kulturen, vi ska visst informera och vara vägledande, men det är en av många funktioner.

Vad skulle institutionerna kunna göra annorlunda för att få mer uppmärksamhet?

- Allt handlar om att hitta och förmedla relevans. Det är lite för slapp ambition idag.

Trenden är tydlig, unga blir mindre och mindre genrespecifika i sitt lyssnande. Hur länge ska radion ha stuprör gällande genrer, att pop sänds i P3 och klassiskt i P2?

- Det är en högst relevant fråga som vi diskuterar mycket. Är det rätt att lyfta ut en genre och ha en kanal för den? Radio 3 (BBC) som är motsvarigheten till P2 har nyligen breddat sitt uttryck och förenklat sin struktur, gjort det mer öppet och tillgängligt. När det gäller yngres

lyssnande ser vi hur cirkeln sluts, man är tillbaka i att den enskilda låten eller verket är mer intressant än albumet eller genren, den genreöverskridande publikens intressen är mer oförutsägbara, men 15-åringen kommer inte att slå på P2 – så är det.